

Національні механізми виконання угод за результатами медіації: досвід країн ЄС та українські перспективи¹

Тетяна Андріївна Цувіна*

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна*

**e-mail: tsuvinat@gmail.com*

Анотація

Статтю присвячено актуальній із теоретичної та практичної точки зору проблемі національних механізмів виконання угод за результатами медіації, від наявності яких великою мірою залежить ефективність функціонування медіації в національному правопорядку. Метою статті є аналіз національних механізмів виконання угод за результатами медіації у державах-членах ЄС та вироблення відповідних пропозицій для України. У статті використано загальнофілософський, загальнонауковий та спеціальні методи дослідження, зокрема, діалектичний, системно-структурний, логіко-правовий та порівняльно-правовий методи, метод аналізу та синтезу. Виходячи з положень Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно деяких аспектів медіації в цивільних та господарських справах від 21.05.2008 р. зроблено висновок про можливість варіативності підходів до запровадження національних механізмів та широку дискрецію держав-членів щодо цього питання. На основі аналізу законодавства держав-членів ЄС виокремлено такі механізми виконання та приведення до примусового виконання угод, досягнутих за результатами медіації, як: а) надання угоді сили цивільно-правового договору; б) затвердження судом; в) затвердження арбітражем; г) затвердження нотаріусом; д) затвердження іншими спеціально створеними органами; е) надання виконавчої сили автоматично. Зроблено пропозиції щодо змін до українського законодавства стосовно диверсифікації механізмів судового затвердження угод за результатами медіації, а також запровадження можливості надання виконавчої сили угодам за результатами медіації шляхом нотаріального затвердження. Статтю адресовано правникам-науковцям і практикам, медіаторам та студентам юридичних закладів вищої освіти.

Ключові слова: медіація; угода за результатами медіації; виконання угод за результатами медіації; гомологація угод за результатами медіації.

¹ Статтю виконано за підтримки та в рамках стипендіальної програми JESH Ukraine Австрійської академії наук у межах дослідження “Recognition of Agreements Resulting from Mediation: EU Perspective and Proposals for Ukraine”, що проводиться авторкою в Грацькому університеті ім. Карла і Франца (м. Грац, Австрія).

National Mechanisms of the Enforcement of Agreements Resulting from Mediation: EU Experience and Ukrainian Perspectives

Tetiana A. Tsvina*

Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

*e-mail: tsvinat@gmail.com

Abstract

The article addresses domestic mechanisms for the enforcement of agreements resulting from mediation, which is relevant from both theoretical and practical points of view, because the existence of such mechanisms is a relevant factor of the effectiveness of mediation in particular jurisdiction. The purpose of the article is to analyze the national mechanisms for the enforcement of agreements resulting from mediation in the EU Member States and to develop relevant proposals for Ukraine. In the article the author uses general philosophical, general scientific and special research methods, in particular, dialectical, system-structural, logical and comparative legal methods, method of analysis and synthesis. Based on the analysis of the provisions of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21.05.2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, the author concludes that Member States enjoy a wide discretion on the issue of implementing the provisions of the Directive and numerous different approaches may be embraced with a view to ensure enforceability of agreements resulting from mediation. Based on the analysis of the legislation of the EU Member States, the following mechanisms for the enforcement of agreements resulting from mediation are identified: a) recognizing the agreement as an enforceable civil law contract; b) making the agreement enforceable through the approval by the court; c) making the agreement enforceable through the approval by the arbitral tribunal; d) making the agreement enforceable through the approval by the notary (notarial deed); e) making the agreement enforceable through the approval by some other specially created bodies; f) automatic enforcement. For Ukrainian Law the author suggests, first, diversification of mechanisms for judicial approval of agreements resulting from mediation and, second, allowing notaries to approve agreements resulting from mediation. The article is addressed to legal scholars and practitioners, mediators and students of higher law schools.

Keywords: mediation; agreement resulted from mediation; enforcement of agreements resulted from mediation; homologation of agreements resulted from mediation.

Вступ

Питання виконання угод за результатами медіації є одним із найбільш актуальних з точки зору забезпечення ефективності процедур медіації. У національній доктрині цивільного процесуального права існують окремі праці науковців із зазначеної теми [1–3]. Особливої важливості окреслене питання набуває в контексті підписання Україною Конвенції Організації

Об'єднаних Націй про міжнародні угоди щодо врегулювання спорів за результатами медіації (*United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation*) у серпні 2019 р. (м. Сінгапур, далі – Сінгапурська конвенція) [4], що наразі очікує на ратифікацію нашою державою. Крім того, набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС актуалізує питання необхідності адаптації національного процесуального законодавства до законодавства ЄС у сфері альтернативного вирішення спорів, зокрема в частині забезпечення здійсненності угод за результатами медіації в межах національного правопорядку.

Питання механізмів виконання угод за результатами медіації ставало об'єктом уваги загалом у зарубіжній літературі, на відміну від вітчизняної доктрини. Серед досліджень на особливу увагу заслуговують розвідки Р. Багамонде (R. Bahamonde) [5], Н. Мазаракі [6], С. Ферца (S. Ferz) [7], Р. Фіхайлі (R. Feehily) [8] та ін. Проте останнім часом більше уваги приділено вивченню можливостей імплементації положень Сінгапурської конвенції на рівні національних правопорядків. Зазначене питання розглядалося у роботах таких авторів, як Н. Александер (N. Alexander) [9], Н. Мазаракі [10], Л. Романадзе [11], Е. Сільвестрі (E. Silvestri) [12], Е. Чуа (E. Chua) [13] та ін. Проте не було приділено належної уваги компаративістському дослідженню механізмів виконання угод за результатами медіації в державах-членах ЄС, а також виробленню рекомендацій для України.

Метою статті є аналіз національних механізмів виконання угод за результатами медіації у країнах ЄС та вироблення пропозицій у цій сфері для України.

Матеріали та методи

У статті використано загальнофілософський, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Діалектичний метод становить методологічну основу дослідження і застосований для з'ясування природи і змісту феномену виконання угод за результатами медіації, а також співвідношення наднаціонального та національного рівнів регулювання механізмів виконання таких угод у межах ЄС. Метод аналізу та синтезу дав змогу проаналізувати й систематизувати основні підходи, запропоновані на рівні національних правопорядків ЄС до регламентації механізмів виконання угод за результатами медіації. За допомогою системно-структурного методу запропоновано класифікацію відповідних механізмів, а також проаналізовано їх зміст. Логіко-правовий метод дозволив виявити особливості кожного із запропонованих механізмів та проаналізувати можливості запровадження окремих їх видів на рівні українського процесуального законодавства. Завдяки порівняльно-правовому

методу проаналізовано окремі механізми виконання угод за результатами медіації відповідно до законодавства держав-членів ЄС, а також особливості імплементації Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно деяких аспектів медіації в цивільних та господарських справах від 21 травня 2008 р. (далі – Директива 2008/52/ЄС) [14] в окремих державах-членах ЄС.

Теоретичну основу дослідження становлять праці відомих зарубіжних та українських вчених у сфері медіації, присвячені загальним проблемам ефективності процедур медіації та механізмам виконання угод за результатами медіації, зокрема, Н. Александер, Р. Багамонде, Н. Мазаракі, Л. Романадзе, Е. Сільвестрі, С. Ферц, Р. Фіхайлі, Е. Чуа та ін. Емпіричною базою дослідження є цивільне процесуальне законодавство України та держав-членів ЄС (Австрії, Бельгії, Німеччини, Словенії, Франції, Хорватії тощо), а також відповідні положення профільних законів у сфері медіації відповідних держав, матеріали реформ цивільного судочинства в державах-членах ЄС, джерела права ЄС.

Результати та обговорення

Ефективність функціонування інституту медіації на рівні національних правопорядків багато в чому залежить від здійсненності угод за результатами медіації. Незважаючи на той факт, що загалом медіація як консенсуальний альтернативний спосіб вирішення спорів орієнтована на добровільність виконання таких угод, на практиці все одно трапляються випадки, коли останні не виконуються сторонами через ті чи інші причини. З огляду на це постає закономірне питання: як забезпечується здійсненність угод за результатами медіації на рівні конкретного національного правопорядку, адже держави ЄС мають досить широкі дискреційні повноваження щодо запровадження національних механізмів виконання відповідних угод.

Загальноєвропейським орієнтиром та провідним документом, що регулює питання медіації на рівні ЄС, є Директива 2008/52/ЄС [14]. Зазначений документ виходить із того, що медіація не повинна розглядатися як менш цінна альтернатива судового розгляду в тому сенсі, що реалізація досягнутих угод залежить цілком від доброї волі сторін. Для цього від держав-членів ЄС вимагається гарантувати сторонам можливість укладення письмової угоди за результатами медіації та можливість забезпечення виконання змісту такої угоди (п. 19). Крім того, звернуто увагу, що угода за результатами медіації, яка підлягає виконанню в одній із держав-членів ЄС, повинна мати аналогічний ефект і в інших державах Співтовариства відповідно до застосовного законодавства ЄС або національного законодавства (п. 20).

Конкретним заходам із забезпечення здійсненості угод за результатами медіації присвячена ст. 6 Директиви 2008/52/ЄС, яка закріплює положення про те, що держави-члени ЄС повинні гарантувати сторонам або одній зі сторін за наявності згоди інших сторін можливість вимагати виконання письмової угоди, досягнутої за результатами медіації. Відповідна угода має визнаватися такою, що підлягає примусовому виконанню, за винятком випадків, коли в рамках справи, яка розглядається, її зміст суперечить законодавству тієї держави-члена ЄС, в якій було пред'явлено відповідну вимогу, або законодавство цієї держави-члена ЄС не передбачає виконання такої угоди. При цьому зазначений нормативний акт виходить із варіативності механізмів забезпечення здійсненості таких угод у національних правопорядках, передбачаючи можливість визнання відповідної угоди такою, що підлягає примусовому виконанню, внаслідок її затвердження судом або іншим уповноваженим органом шляхом винесення вердикту, рішення або застосування іншого аутентичного інструменту відповідно до законодавства держави-члена ЄС. Як видно, Директива 2008/52/ЄС надає певну свободу національному законодавцю у виборі конкретних механізмів приведення до примусового виконання угод за результатами медіації, наслідком чого є диверсифікована система таких механізмів у різних державах-членах ЄС.

Варто звернути увагу на те, що в літературі були запропоновані класифікації механізмів виконання угод за результатами медіації. Так, Н. Мазаракі розрізняє такі способи виконання та приведення до виконання угод за результатами медіації, як набуття угодою статусу цивільно-правового правочину, а також надання угоді статусу судового або арбітражного рішення [6]. Водночас наведений перелік механізмів не є повним. Аналіз законодавства держав-членів ЄС дозволяє диверсифікувати можливі варіанти виконання та приведення до примусового виконання угод, досягнутих за результатами медіації, виокремивши серед них такі: а) надання угоді сили цивільно-правового договору; б) затвердження судом (як за результатами медіації, інтегрованої в судове провадження, так і за результатами приватної (зовнішньої) медіації, яка проводиться у спорах, що не є предметом судового розгляду); в) затвердження арбітражем (третейським судом, міжнародним комерційним арбітражем); г) затвердження нотаріусом; д) затвердження спеціально створеним органом; е) надання виконавчої сили автоматично. При цьому перший та останній випадки не потребують так званої «гомологації» [15, с. 87], тобто необхідності затвердження угоди певним органом (судом, арбітражем, нотаріусом тощо), тоді як всі інші потребують відповідного затвердження.

Сила договору

Найчастіше у зарубіжних правопорядках за угодами за результатами приватної (зовнішньої) медіації визнається сила цивільно-правового договору. Наприклад, у Франції положення щодо мирових угод (*la transaction*), яких може бути досягнуто за результатами медіації, містяться у нормах саме матеріального права, зокрема, у Цивільному кодексі Франції (Глава XV «Про мирові угоди» Книги III, статті 2044–2058). Наведене підкреслює, з одного боку, матеріально-правовий характер зазначених угод, а з іншого – дозволяє поширити на такі угоди загальні положення цивільного законодавства щодо двосторонніх договорів. За таких умов угода за результатами медіації може за своєю суттю бути, наприклад, новацією, припиняючи існування попереднього зобов'язання.

Виконання угоди за результатами медіації за такого правового регулювання відбувається за загальними правилами щодо виконання договірних зобов'язань, натомість її невиконання тягне за собою загальні наслідки невиконання умов договору, враховуючи можливість звернення до суду за судовим захистом у порядку позовного провадження, а у випадку, коли відповідно до норм національного законодавства встановлено спрощений порядок стягнення для заборгованостей за безспірними документами, – у порядку наказного провадження.

Затвердження судом

Затвердження угоди за результатами медіації судом є найбільш поширеним механізмом забезпечення виконавчої сили таких угод. Найчастіше йдеться саме про затвердження угод за результатами медіації як мирових у межах вже порушеного судового провадження. Водночас судова гомологація угод за результатами медіації має свої відмінності, зумовлені різними моделями інтеграції медіації в судове провадження. На нашу думку, тут слід розрізняти три можливі варіанти: а) затвердження угоди за результатами медіації у випадку, коли медіація проводилася під час судового провадження; б) затвердження угоди за результатами медіації, яка проводиться у досудовому порядку при суді, однак до формального звернення до суду та відкриття провадження; в) затвердження угоди за результатами приватної медіації, що була проведена приватними медіаторами.

Затвердження угоди за результатами медіації у випадку, коли медіація проводилася під час судового провадження. У разі якщо медіація інтегрована в цивільне судочинство, тобто має місце після відкриття провадження у справі, угода за результатами медіації може бути затверджена судом як

мирова або як самостійний різновид процесуальних договорів у цивільному судочинстві – угода за результатами медіації. Зазначене положення є класичним для процесуального законодавства держав-членів ЄС, адже судове затвердження угоди за результатами медіації, інтегрованої в судове провадження, є найпростішим та найшвидшим способом надання зазначеним угодам виконавчої сили, аналогічної до тієї, яку має судове рішення. Наприклад, у Бельгії затверджена судом угода цілком прирівнюється за наслідками до судового рішення [15, с. 87].

Затвердження угоди за результатами медіації, яка проводиться у досудовому порядку при суді, однак до формального звернення до суду та відкриття провадження. Законодавство окремих держав, наприклад Австрії та Словенії, містить застереження стосовно можливості надання виконавчої сили угодам за результатами медіації, яка була проведена без відкриття провадження у справі та спрямована фактично на уникнення звернення до суду із позовом. Так, відповідно до ст. 309 ЦПК Словенії у випадку, якщо позов не подано, сторони мають право укласти мирову угоду щодо цього спору. Для цього особа, яка має намір подати позов, може запропонувати іншій стороні укласти угоду про врегулювання спору в місцевому суді за місцем проживання іншої сторони. Така пропозиція подається до суду, який зобов'язаний запросити іншу сторону для врегулювання спору. Якщо спір вдалося врегулювати, то суд затверджує мирову угоду, що за своїми наслідками аналогічна до мирової угоди, укладеної за результатами судового розгляду. Схожий порядок передбачено й у ст. 433 ЦПК Австрії.

Затвердження угоди за результатами приватної медіації, що була проведена приватними медіаторами. Нарешті процесуальне законодавство може також передбачати спеціальні механізми затвердження угод за результатами зовнішньої медіації, яка жодним чином не пов'язана і не інтегрована в судове провадження. Так, цивільним процесуальним законодавством Австрії також передбачена можливість сторін подати до суду угоду за результатами приватної медіації із проханням надати їй виконавчої сили як мировій угоді (ст. 433а ЦПК Австрії). Аналогічна можливість передбачена законодавством Бельгії для випадків, коли приватна медіація була проведена акредитованим медіатором (ст. 1043 Судового кодексу Бельгії) [15, с. 87]. Відповідно до законодавства Болгарії, якщо угода за результатами медіації була досягнута поза судом, вона може бути затверджена відповідним судом за клопотанням сторін у випадку, якщо сторони підтверджують згоду щодо її змісту в суді й вона не суперечить законодавству та моралі (ст. 18 Акта про медіацію Болгарії) [15, с. 119].

Затвердження арбітражем (третейським судом, міжнародним комерційним арбітражем)

Розвиток альтернативних способів вирішення спорів призвів до активної інтеграції медіації до інших квазісудових способів вирішення спорів, зокрема арбітражів (третейських судів), унаслідок чого стало можливим затвердження угоди за результатами медіації у рішеннях внутрішніх арбітражів або у вигляді арбітражного рішення на узгоджених умовах у міжнародному комерційному арбітражі.

У цьому контексті слід розрізняти три потенційні варіанти, пов'язані з особливостями надання виконавчої сили рішенням арбітражів у національних законодавствах. Так, в одних державах, зокрема в Австрії, рішення арбітражів є самостійними виконавчими документами (ст. 1(16) Акта про виконавче провадження Австрії), тоді як в інших – для надання таким рішенням виконавчої сили слід звертатися до суду, аналогічно до того, як це має місце в Україні, або такі рішення можуть набути виконавчої сили завдяки нотаріальному посвідченню за бажанням сторін, як, наприклад, у Німеччині [16, с. 298]. Отже, фактично виконавчої сили угоди за результатами медіації набувають автоматично внаслідок їх затвердження арбітражем лише в тих державах, де саме рішення арбітражу є самостійним виконавчим документом. Водночас в інших державах, де звернення до виконання рішень арбітражу (третейського суду) потребує додаткового звернення до інших органів, має місце комбінований механізм надання виконавчої сили угодам за результатами медіації, позаяк надання виконавчої сили рішенням арбітражу потребує додаткових дій.

Затвердження нотаріусом

Деякі країни на рівні національного законодавства передбачають можливість надання виконавчої сили угодам за результатами медіації після їх затвердження нотаріусом. Так, ст. 4 Закону Словенії «Про нотаріат» передбачає, що нотаріальний акт підлягає виконанню, якщо особа, яка має обов'язок, визначений у правочині, дає згоду на безпосереднє виконання в тому самому чи іншому нотаріальному акті. Отже, якщо угода за результатами медіації посвідчується нотаріально та містить відповідне застереження, то вона стає самостійним виконавчим титулом. Аналогічна процедура передбачена також законодавством Німеччини (п. 1 ч. 5 ст. 794 ЦПК Німеччини) та Австрії (статті 3, 54 (1) Закону «Про нотаріат»).

Затвердження спеціальним органом

Поряд із наведеними вище механізмами надання виконавчої сили угодам за результатами медіації можна також спостерігати і нетипові механізми,

запропоновані в окремих країнах, що пов'язане передусім із інтеграцією примирних процедур у діяльність інших органів державної влади. Так, відповідно до ст. 28 Закону Естонії «Про примирну процедуру» угода, затверджена примирним органом (підрозділ, який входить до складу державного органу або органу місцевого самоврядування, названого в законодавстві, і який діє як примиритель) за результатами медіації, має бути виконана протягом 30 днів. Якщо ж така угода не виконується у добровільному порядку, то сторона має право пред'явити затверджену примирним органом угоду державному виконавцю для примусового виконання.

Автоматична виконавча сила

Як правило, угоди за результатами медіації не можуть бути виконані в примусовому порядку без надання їм виконавчої сили певним органом. Водночас у Португалії профільним законодавством встановлено принцип здійсненності як один із принципів медіації, що передбачає надання угодам за результатами медіації виконавчої сили автоматично, без судової гомологації. Для цього мають бути дотримані такі умови: по-перше, медіація має бути проведена у спорі, який може бути предметом медіації і для якого законодавство не встановлює обов'язкового судового затвердження угоди за результатами медіації; по-друге, сторони мали можливість домовитися про цю угоду; по-третє, угода була досягнута в результаті медіації, проведеної відповідно до вимог закону; по-четверте, угода не порушує публічний порядок; по-п'яте, угода укладена за результатами медіації, проведеної медіатором, включеним до реєстру медіаторів Міністерством юстиції Португалії [15, с. 246–248]. Зазначене правове регулювання по суті навіть йде далі вимог Директиви 2008/52/ЄС, фактично надаючи можливість угодам за результатами медіації мати виконавчу силу без звернення до відповідних органів.

У Хорватії, відповідно, угода за результатами медіації може вважатися самостійним виконавчим документом у випадку, якщо вона містить заяву боржника про дозвіл на негайне виконання (застереження про виконання), здійснена в письмовій формі, містить конкретні зобов'язання та підписана сторонами та медіатором [15, с. 138]. Водночас варто зазначити, що абсолютна більшість законодавств країн ЄС не передбачає можливості автоматичного приведення до виконання угод за результатами медіації.

Виконання угод за результатами медіації в Україні: чинна регламентація та напрями реформування

Закон України «Про медіацію» (далі – Закон) був прийнятий 16 листопада 2021 р. та заклав основні підвалини для функціонування зазначеного інституту у вітчизняній правовій системі. Водночас у рамках зазначеного норма-

тивно-правового акта вкрай мало уваги приділено питанням здійсненності угод за результатами медіації. Зокрема, цим Законом визначено, що угода за результатами медіації – це угода, яка фіксує результат домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону (п. 9 ч. 1 ст. 1). Право сторін самостійно визначати зміст угоди за результатами медіації, строки та способи її виконання впливають із ч. 2 ст. 8 Закону як частина принципу самовизначення сторін медіації. Крім того, цей Закон закріплює одночасно обов'язок сторін медіації виконувати угоду за результатами медіації в порядку і строки, встановлені такою угодою (п. 2 ч. 1 ст. 19), а також право сторін медіації у разі невиконання чи неналежного виконання угоди за результатами медіації звернутися до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу в установленому законом порядку (п. 6 ч. 1 ст. 18). Зміст угоди за результатами медіації визначається вимогами ч. 1 ст. 21 Закону, зокрема, у такій угоді мають зазначатися: 1) дата і місце укладення угоди; 2) відомості про сторони медіації та їх представників; 3) медіатор (медіатори), суб'єкт, що забезпечує проведення медіації (за наявності), реквізити договору про проведення медіації та/або правил проведення медіації; 4) узгоджені сторонами медіації зобов'язання, способи та строки їх виконання, а також наслідки їх невиконання або неналежного виконання; 5) інші умови, визначені сторонами медіації. Крім того, сторонам медіації надається право вийти за межі предмета конфлікту (спору), зазначеного в договорі про проведення медіації, або за межі предмета позову (заяви), якщо медіація проводиться під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу (ч. 2 ст. 21 Закону). Угода за результатами медіації не повинна містити положень, що порушують права та інтереси інших осіб, інтереси держави або суспільні інтереси (ч. 3 ст. 21 Закону).

Як бачимо, короткий огляд положень Закону України «Про медіацію», пов'язаних із регулюванням угоди за результатами медіації, взагалі нічого не говорить про можливість примусового виконання таких угод. Єдину згадку про можливість затвердження угод за результатами медіації, що надає можливість подальшого примусового виконання таких угод, знаходимо лише в нормах процесуальних кодексів, які закріплюють як одне із прав сторін цивільного судочинства можливість примирення, зокрема шляхом медіації, та дозволяють затверджувати результати домовленості сторін унаслідок проведення медіації як мирові угоди (угоди про примирення в адміністративному судочинстві; ч. 7 ст. 49 ЦПК України, ч. 7 ст. 46 ГПК України, ч. 5 ст. 47 КАС України), які є виконавчим документом та можуть бути виконані

у примусовому порядку (ст. 208 ЦПК України, ст. 193 ГПК України, ст. 191 КАС України).

Зазначене законодавче положення фактично призводить до розподілу угод за результатами медіації залежно від можливості їх примусового виконання на два види – угоди за результатами приватної (зовнішньої) медіації, які фактично не можуть підлягати примусовому виконанню і мають силу цивільно-правових договорів, та угоди за результатами медіації, яка мала місце під час провадження в суді або арбітражі, що можуть бути приведені до примусового виконання за умови їх затвердження відповідним органом. Зазначена ситуація не відповідає міжнародним тенденціям, які свідчать про намагання на рівні держав-членів ЄС диверсифікувати механізми приведення до примусового виконання угод за результатами медіації, зокрема, і шляхом можливості надання виконавчої сили угодам за результатами приватної (зовнішньої) медіації, принаймні за певних умов. Такий підхід, на нашу думку, має бути сприйнятий і національним законодавцем.

Висновки

Проведене дослідження показало, що законодавство держав-членів ЄС відбиває різні підходи до питання виконання угод за результатами медіації, водночас більшість із них виходять із необхідності диверсифікації механізмів надання виконавчої сили таким угодам, закріплюючи одразу декілька альтернатив. Натомість в Україні фактично відсутні позасудові механізми надання виконавчої сили угодам за результатами медіації, а судовий механізм зводиться виключно до можливості затвердження таких угод як мирових. Зазначена ситуація не може вважатися задовільною з точки зору необхідності подальшої адаптації українського процесуального законодавства до положень Директиви 2008/52/ЄС та утвердження медіації як справжньої альтернативи судовій формі захисту.

На підставі наведеного, на наш погляд, доцільно запровадити на рівні національного законодавства можливість затвердження угод за результатами медіації, досягнутих у присудовій медіації, однак до порушення провадження у справі, зважаючи на положення ст. 124 Конституції України, відповідно до яких у законодавстві може бути встановлений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору. Доцільною у цьому контексті також видається можливість запровадження на національному рівні проведення медіації як досудового порядку врегулювання спору за ініціативою однієї зі сторін до подачі відповідного позову, що у випадку досягнення згоди стосовно спірних питань повинно мати наслідком можливість затвердження угоди за

результатами медіації судом без необхідності звернення до суду із позовом та формального відкриття провадження у справі. Крім того, слід звернути увагу і на можливість запровадження на національному рівні можливості надання виконавчої сили угодам за результатами медіації шляхом нотаріального затвердження за згодою сторін із подальшою можливістю звернення їх до примусового виконання шляхом безпосереднього звернення до органів примусового виконання.

Список використаних джерел

- [1] Drozdov O., Rozhnov O., Mamnitskiy V. Mediation and Court in Ukraine: Perspectives on Interaction and Mutual Understanding. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. Vol. 3. P. 181–190. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-4.3-n000082>.
- [2] Tsuvina T., Vakhoniev T. Law of Ukraine 'On Mediation': Main Achievements and Further Steps of Developing Mediation in Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Vol. 1. P. 142–153. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.1-n000104>.
- [3] Prytyka Y., Izarova I., Kravtsov S. Towards Effective Dispute Resolution: a Long Way of Mediation Development in Ukraine. *The Asian International Journal of Life Sciences*. 2020. Vol. 29(1). P. 387–399.
- [4] United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation. URL: http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_I.pdf (last accessed: 12.07.2022).
- [5] Bahamonde R. The structuring principles of Mediation in Portugal. *Galileu. Revista de Direito e Economia*. 2018. Vol. XIX. P. 131–154.
- [6] Мазаракі Н. А. Виконання угоди, укладеної за результатами медіації. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 1. С. 15–18. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/6.pdf (дата звернення: 12.07.2022).
- [7] Ferz S. Sehnsucht nach Anerkennung – Der Exekutionstitel als Türöffner für die Mediation? *Graz Law Working Paper*. No. 21-2022. URL: <https://ssrn.com/abstract=3972411> (last accessed: 12.07.2022).
- [8] Feehily R. The Legal Sattus and Enforceability of mediated Settlement Agreements. *Hibernian Law Journal*. 2013. Vol 12. P. 1–26.
- [9] Alexander N., Chong Sh. The Singapore Convention on Mediation: A Commentary. *Research Collection School of Law*. 2019. 222 p.
- [10] Мазаракі Н. Сінгапурська конвенція: теоретико-правовий аналіз. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. No. 1. С. 26–34.
- [11] Романадзе Л. Сінгапурська конвенція: виклики імплементації. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 3. С. 15–25.
- [12] Silvestri E. The Singapore Convention on Mediated Settlement Agreements: A New String to the Bow of International Mediation? *Access to Justice in Eastern Europe*. 2019. No. 3 (4). P. 5–11.
- [13] Chua E. The Singapore Convention on Mediation – A Brighter Future for Asian Dispute Resolution. *Asian Journal of International Law*. 2019. No. 1. P. 1–11.
- [14] Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters (21.05.2008). URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2008/52/oj> (last accessed: 12.07.2022).

- [15] Alexander N. EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2017. 842 p.
- [16] Schroeter U. Der Schiedsspruch mit vereinbartem Wortlaut als Formäquivalent zur notariellen Beurkundung. *SchiedsVZ*. 2006. Vol. 6. 298–305.

Referenses

- [1] Drozdov, O., Rozhnov, O., & Mamnitskiy, V. (2021) Mediation and Court in Ukraine: Perspectives on Interaction and Mutual Understanding. *Access to Justice in Eastern Europe*, 3, 181-190. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-4.3-n000082>.
- [2] Tsvina, T., & Vakhoniev, T. (2022). Law of Ukraine 'On Mediation': Main Achievements and Further Steps of Developing Mediation in Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*, 1, 142-153. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.1-n000104>.
- [3] Prytyka, Y., Izarova, I., & Kravtsov, S. (2020). Towards Effective Dispute Resolution: a Long Way of Mediation Development in Ukraine. *The Asian International Journal of Life Sciences*, 29(1), 387-399.
- [4] United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation. URL: http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionersessions/51st-session/Annex_I.pdf.
- [5] Bahamonde, R. (2018). The structuring principles of Mediation in Portugal. *Galileu. Revista de Direito e Economia*, XIX, 131-154.
- [6] Mazaraki, N.A. (2018). Enforceability of mediation settlement agreement. *Actual problems of national jurisprudence*, 1, 15-18. Retrieved from http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/6.pdf.
- [7] Ferz, S. (2022). Sehnsucht nach Anerkennung – Der Exekutionstitel als Türöffner für die Mediation? *Graz Law Working Paper*, 21. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3972411>.
- [8] Feehily, R. (2013). The Legal Status and Enforceability of mediated Settlement Agreements. *Hibernian Law Journal*, 12, 1-26.
- [9] Alexander, N., Chong, Sh. (2019). The Singapore Convention on Mediation: A Commentary. *Research Collection School of Law*.
- [10] Mazaraki, N.A. (2019). Singapore Convention: theoretical and legal analysis. *Foreign trade: economics, finance, law*, 1, 26-34.
- [11] Romanadze, L. (2020). Singapore Convention: challenges of implementation. *Foreign trade: economics, finance, law*, 3, 15-25.
- [12] Silvestri, E. (2019). The Singapore Convention on Mediated Settlement Agreements: A New String to the Bow of International Mediation? *Access to Justice in Eastern Europe*, 3(4), 5-11.
- [13] Chua, E. (2019). The Singapore Convention on Mediation – A Brighter Future for Asian Dispute Resolution. *Asian Journal of International Law*, 1, 1-11.
- [14] Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters (21.05.2008). Retrieved from <http://data.europa.eu/eli/dir/2008/52/oj>.
- [15] Alexander, N. (2017). EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International.
- [16] Schroeter, U. (2006). Der Schiedsspruch mit vereinbartem Wortlaut als Formäquivalent zur notariellen Beurkundung. *SchiedsVZ*, 6, 298-305.

Тетяна Андріївна Цувіна

докторка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільної юстиції та адвокатури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
61024, вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна
e-mail: tsuvinat@gmail.com
ORCID 0000-0002-5351-1475

Tetiana A. Tsvina

Doctor of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Civil Justice
and Advocacy
Yaroslav Mudryi National Law University
61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine
e-mail: tsuvinat@gmail.com
ORCID 0000-0002-5351-1475

Рекомендоване цитування: Цувіна Т. А. Національні механізми виконання угод за результатами медіації: досвід країн ЄС та українські перспективи. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 158. С. 110–123. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.158.264998>.

Suggested Citation: Tsvina, T.A. (2022). National Mechanisms of the Enforcement of Agreements Resulting From Mediation: EU Experience and Ukrainian Perspectives. *Problems of legality*, 158, 110-123. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.158.264998>.

Стаття надійшла / Submitted: 16.08.2022
Доопрацьовано / Revised: 25.08.2022
Схвалено до друку / Accepted: 27.08.2022
Опубліковано / Published: 30.09.2022